

Preek Kerstmorgen 2025
Lucas 2:1-20 Johannes 1: 1-5, 10-14
Ds. Herman Koetsveld Westerkerk

Zo lang je dat niet te vaak doet, moet het kunnen vind ik: een kleine anekdote uit de oude doos der herinnering en wel die van mijn allereerste preek: kerstnacht 1980. Ik was net 21, had de driejarige opleiding aan de Reformatorische Bijbelschool gedaan en was gevraagd door mijn voormalige jeugdleiders uit Den Helder die naar Maasbracht, midden Limburg, waren verhuisd om daar in hun protestantse kerkje voor te gaan. In een mix van jeugdige overmoed, een diepe afkeer van de opgeklopte kerstromantiek en een naar ik dacht originele vondst om eens te zoeken naar wat Jezus zelf over zijn komst naar deze wereld had gezegd, liet ik die herders, engelen, schapen en wat al voor wat ze waren. Ik vond dat het allemaal anders moest. Ik zocht en vond een in mijn oren bijzonder passende tekst. Citaat in de NBG-vertaling van 1951 waarin volgens Matteüs Jezus dit zegt:

‘Meent niet, dat Ik gekomen ben om vrede te brengen op de aarde; Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard. Want Ik ben gekomen om tweedracht te brengen tussen een man en zijn vader en tussen een dochter en haar moeder en tussen een schoondochter en haar schoonmoeder; en iemands huisgenoten zullen zijn vijanden zijn’.

Voor zover ik me kan herinneren is niemand weggelopen, maar een zekere spanning was zeker voelbaar, en dan heb ik het vooral over mezelf. Ik vraag me nu af of ik toen in de gaten had dat dit een letterlijk citaat is van de profeet Micha die een vlijmscherpe aanklacht deed tegen de corruptie en wetteloosheid in zijn tijd en dat Matteüs ook deze profeet citeert, hier letterlijk, maar ook zo vaak associatief om de komst van Jezus op één lijn te brengen met de profetische messias-verwachtingen. En ja, Jezus' keuze voor het komende Rijk van God dat alle gebruikelijke ordeningen ondersteboven keert roept de scherpste contrasten op en conflicten op: tot die van het kruis aan toe.

Alle schrijvers van het Nieuwe Testament hebben daar woorden voor gezocht: hoe dit te verstaan dat zo veel mensen, vrouwen voorop, tot de overtuiging waren gekomen dat die gekruisigde profetische figuur uit Galilea, die zoveel goeds had gedaan aan zieken, dolenden, zoekenden door God niet aan de dood

was overgelaten, maar was opgewekt en in een nieuwe gedaante in Gods licht wat opgenomen.

Als dit de essentie is, kruis en opstanding van Hem, Jezus, zoon van de Allerhoogste, representant van Gods liefde bij uitstek, dan kan het toch niet anders dan dat op een of andere manier ook van het allereerste begin van Jezus' leven duidelijk moet zijn geweest? Logische en voorstelbare gedachte natuurlijk.

En ja, natuurlijk deden al verhalen de ronde over Jezus' afkomst, zijn ouders, zijn broers en zussen, en vooral over die kernvraag: wat is Jezus' diepste identiteit? Wat voor een mens van God is hij eigenlijk als al die teksten van de profeten over de komende messias inclusief die van Micha over het zwaard dat zelfs familiale verbanden doet splijten wel met hem worden verbonden, maar Jezus geen moment naar de wapens heeft gegrepen om zijn koninkrijk te stichten, om zijn revolutie, zijn zo gewenste omwenteling tot stand te brengen? En ja, daar moesten antwoorden op komen. Die verhalen moesten bewaard worden.

Maar de eerste van de vertellers die wij kennen, Marcus, slaat alles wat met geboorte en opvoeding over: Jezus wandelt als het ware zijn verhaal binnen als hij zich bij Johannes de Doper meldt en ook zelf gedoopt wordt, met water. Maar dan ook met een geopende hemel van waaruit de Geest neerdaalt. 'Jij, mijn zoon, de geliefde in wie ik mijn welbehagen heb' hoort Jezus; horen wij de lezers.

Matteus en Lucas hebben Marcus' verhaal gelezen. En zij kiezen er beiden voor een paar hoofdstukken als ouvertures te componeren, vanuit dit diepe geloof: Ja, Jezus is die van Geest vervulde mens, zoon van mensen én zoon van God. Met die heerlijke aankleding: de hemel die voor even open gaat: luidkeels Gloria in excelsis Deo of een stem in een droom, hoe dan ook, de duisternis doorbroken, Bethlehem en Nazareth met elkaar verbonden.

En zelfs de historische en politieke context wordt benoemd: keizer Augustus in Rome, Herodes in Jeruzalem, die mensen die met hun denken dat zij god zijn hun menselijkheid hebben verloren als contrast met die weerloze, die van het allereerste begin in zijn bestaan bedreigd wordt, niet gewenst is, geen dak boven het hoofd wordt gegund, op wie de theologie van 'zo moet je geloven, want anders deug je niet' op stukloopt.

Ja, dat moet verteld, opgeschreven en doorgegeven worden. Jezus' allereerste begin, tot in de baarmoeder van Maria aan toe, is een begin van de Geest Gods.

De evangelist Johannes moet deze verhalen gekend hebben. Maar zijn lezers in die toenmalige Grieks-Romeinse wereld tobden niet over de Torah, hoe je als rechtvaardige hebt te leven, of de komende messias. Hun probleem: hoe kom ik als aardse sterveling met dat verfoeide lijf dat gaandeweg of plotsklaps er mee ophoudt in de hemelse, goddelijke, hoogste werkelijkheid terecht? Wat of wie verlost mij van de onvermijdelijkheid van de aardse dood en verheft mij in het goddelijke licht? Ze hadden in alle mogelijke varianten een oplossing bedacht: de goddelijke logos, het woord, als bemiddelende instantie tussen hemel en aarde, als je daar als mens diepe kennis van hebt, dan krijg je deel aan die zo gewenste wereld van het licht en verliest de duisternis van dood en verderf zijn vat op ons. Kennis dus: enkel de elite kon zich zo'n levensvisie permitteren.

Johannes denkt: als ik het verhaal van de komst van Jezus van Nazareth wil schrijven als die mens die zo vol is van Geest dat hij als geen ander het zicht op wie God is opent, dan moet ik het zo vertellen, dat iedereen zich uitgenodigd weet dit mysterie te verstaan, en niet alleen die kenniselite. Jij, lezer, jij aanwezige in de Westerkerk anno 2025 of jij daar achter je beeldscherm, jij hoeft niet op te stijgen naar een of andere hemelse hoogte. Dat kun je ook helemaal niet, welke cursus je ook doet, welke boek je ook leest, welke filosofie je je ook maar eigen maakt, welke discipline je jezelf ook oplegt al dan niet in het kader van welke goede voornemens dan ook.

'In het begin was het Woord, en het Woord was bij God en het Woord was God. Het was in het begin bij God en ja, alles is door dat Woord ontstaan.' Zo schrijf ik het op, denkt Johannes, dit is het begin van alles, net zoals die allereerste zin: In het begin schiep God de hemel en de aarde'. Om dan even verder die alles omkerende en zijn lezers naar adem happende woorden op te schrijven: Het Woord, die goddelijke logos is mens geworden en heeft in ons midden gewoond, vol van genade en waarheid'.

Die hele beweging van God en mens gaat letterlijk en geestelijk ondersteboven. Dat viert we vandaag in alle mogelijke bewoordingen, beelden, voorstellingen, verhalen, liederen: het mysterie van de Eeuwige in Christus in ons midden is komen wonen, tot in het midden van jouw en mijn en ieders bestaan aan toe. En ja, dan ook die uitnodiging: Jezus als jouw midden, jouw diepste zijn te

ontvangen en zijn naam: 'Hij die redt' vertrouwen, en daarmee net als Christus zelf te mogen weten hier en nu, dat ook jij een kind van God bent. Wie dat vatten kan, die vatte het. Godzijdank Amen.